

АГРАРНІ РОЗПИСКИ – ПАНАЦЕЯ?

Майже три роки тому, у листопаді 2012 року, Верховною Радою був прийнятий Закон України «Про аграрні розписки» (набрav чинності у березні 2013). Прийняли – і забули. Та раптом, останнім часом, відбулася певна актуалізація теми, що певною мірою пов'язане зі створенням та початком роботи (серпень-2015) реєстром аграрних розписок. За ініціативи Української аграрної конфедерації у вересні 2015 року відбулося засідання Круглого столу «Фінансові інструменти та перспективи банківсько-го кредитування АПК в сучасних умовах». Однією з тем під час обговорення були аграрні розписки. Сьогодні у вигляді пілотного проекту механізми їх застосування запуснені у трьох регіонах – Вінницькій, Харківській та Черкаській областях.

Аграрні розписки як «товаророзпорядчий документ, що фіксує безумовне зобов'язання боржника, яке забезпечується заставою, здійснюють поставку сільськогосподарської продукції або сплачують грошові кошти на визначених у ньому умовах...».

На сьогодні ситуація, що склалася з кредитуванням сільськогосподарських товаровиробників, дуже складна. Так, середні та дрібні підприємці практично не мають доступу до кредитних ресурсів комерційних банків навіть за умови існування державної програми щодо часткового відшкодування банківських відсотків.

Ідея цієї фінансової інновації ґрунтується на позитивному досвіді Бразилії, де, як альтернативу існуючих джерел кредитування широко використовують запозичення під заставу майбутнього врожаю, який успішно функціонує у Бразилії, шляхом застосування фінансового інструменту у вигляді розписок-договору CPR (Cedula de Produto Rural). Ці розписки є зобов'язанням поставити сільськогосподарську продукцію або здійснювати оплату після реалізації своєї сільськогосподарської продукції у майбутньому за ресурси (фінансові чи товарні) для ведення сільськогосподарської діяльності отримані наперед.

Суть товарних CPR полягає в тому, що після їх випуску та продажу сільськогосподарський товаровиробник отримує фінансування в обмін на обов'язок про поставку продукції. При цьому в товарній CPR чітко визначена загальна кількість продукції, її якість, місце доставки і дата.

Введення нового оборотного документу (а саме, інструменту аграрних розписок для кредитування сільськогосподарських виробників) є подібний до вже існуючих цінних паперів. Такий документ фіксуватиме взаємини сільгоспвиробника (боржника) та кредитора.

Треба зазначити, що кредитування майбутнім покупцем сільгоспвиробника під майбутній врожай, досить давня практика. Товарно-грошові відносини за багато віків напруцювали

багато різних фінансових інструментаріїв. Один з них – це товарний вексель. Фактично, по своїй суті, товарна аграрна розписка (коли сільгоспвиробник має розрахуватися товаром), є різновидом товарного векселя. Але аграрна товарна розписка не є цінним папером, хоча її обіг (як і векселя) передбачено. Фінансова аграрна розписка від векселя відрізняється ще менше, але як і товарна не є цінним папером.

Головним предметом законодавчого регулювання в цьому законі є забезпечення повернення сільгоспвиробником отриманого кредиту. Закон в першу чергу розрахований на середніх та дрібних сільгоспвиробників адже вони є найбільш вразливими для рейдерських атак. При цьому аграрні розписки можуть допомогти в отриманні кредитних коштів, проте він містить досить багато небезпек для зловживань та замасковані механізми для відчуження землі.

Коли два роки тому приймався цей закон, розробники обіцяли «золоті» потоки, але вони «забули», що він не містить положень чи механізмів, які б стимулювали кредиторів до надання коштів сільгоспвиробнику. По суті, закон лише запроваджує різновид товарного векселя з додатковими можливостями стягнення заборгованості. І те, що тільки місяць тому запрацював реєстр аграрних розписок (при цьому лише у частині областей), про щось свідчить. Існуючі ж, на сьогодні, механізми дозволяють здійснювати кредитування і без аграрних розписок, питання постає у наявності вільних кредитних ресурсів та відсоткових ставок, а це питання цим законом не те що не вирішене, а зовсім не береться до уваги.

Костянтин РЕПІН

